

Câhiliye Dönemi Arap Şiirinde Korku Kaynakları ve Korku İfade Eden Sözcükler

Sources of Fear and Words Expressing Fear in Arabî Poetry in the Age of Jahiliyah

Dr. Öğr. Görevlisi, Muharrem ERTAŞ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/Yabancı Diller Yüksekokulu Yabancı Diller Hazırlık Anabilim Dalı
Eskişehir Osmangazi University/School of Foreign Languages, Foreign Languages Preparatory Department
maremer@hotmail.com
 0000-0002-3179-3985

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received

28 Haziran / June 2022

Kabul Tarihi / Accepted

05 Eylül / September 2022

Yayın Tarihi / Published

15 Eylül / September 2022

Atıf Bilgisi / Cite as:

Ertaş, Muharrem. "Câhiliye Dönemi Arap Şiirinde Korku Kaynakları ve Korku İfade Eden Sözcükler", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 9/2 (Eylül 2022), 1220-1250.
<http://doi.org/1051702/esoguifd.1137067>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Theology Bütün hakları saklıdır. / All right reserved. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esoguifd>

CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Etik Beyanı / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu, yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği ve bu araştırmanın desteklenmesi için herhangi bir dış fon almadıkları yazar tarafından beyan olunur / It is declared by the author that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study; that all the sources used have been properly cited; that no external funding was received in support of the research.

Câhiliye Dönemi Arap Şiirinde Korku Kaynakları ve Korku İfade Eden Sözcükler

Öz ► Çalışmanın konusunu Câhiliye dönemi Arap şiirinde Korku Kaynakları ve Korku İfade Eden Sözcükler oluşturmaktadır. Çalışmada, insan psikolojisinin önemli unsurlarından biri olan korkunun Câhiliye dönemi şairleri tarafından şiirlerinde dile getirilmesi, dizelerde korkunun değişik yönlerini ve şiddetini ifade eden farklı kelimelerin kullanılması ele alınmıştır. Arabistan yarımadasında güvenliği sağlayacak bir devlet düzeni ve adalet sistemini işletecek genel bir kolluk gücünün yokluğu gerek yerleşik şehir hayatında gerekse göçebe olarak sürdürülen yaşamda doğal bir korku iklimi oluşturmuştur. Su ve yiyecek kaynaklarının kıt olduğu çöl hayatı, güçlülerin zayıfları ezdiği bir sistemi ortaya çıkarmış, baskınlarda mağlupların katli veya köleleştirilmesi, namuslarına el uzatılması, onur ve haysiyetlerinin yerle yeksan edilmesi korkuyu besleyen öğeler olmuştur. Yazının yaygın olmaması sebebiyle sosyal hayatı en iyi yansıtan edebi eserin şiir olması hasebiyle şiirlerde yer alan korku anlamına gelen kelimeler çalışmada incelendi. Araştırmamızı Câhiliye dönemi ile sınırlı tutmakla birlikte edebi hayatlarının bir kısmı cahiliye döneminde geçmiş olan *Muhadram* şairlerin şiirlerinden de örnekler verildi.

Anahtar kelimeler: Arap Dili ve Belagati, Câhiliye şiiri, Korku, Zaman, Ölüm.

Sources of Fear and Words Expressing Fear in Arabîc Poetry in the Age of Jahiliyah

Abstract ► The subject of the study is fear and the main sources of fear in Jahiliyah Arab poetry. It is discussed that fear which is one of the important elements of human psychology is expressed by poets in their poems of Jahiliyah and that different words expressing different aspects of fear and its density are used in the verses. Lack of a general law enforcement entity to operate a state order and justice system to ensure security and life in cities and nomadic tribes on the Arabîan peninsula have created a climate of natural fear. Desert life, where water and food resources are scarce, has created a system in which the powerful crush the weak, slaughter or enslavement of the losers by raiders, handing over their honor and destruction of their dignity have been elements that feed the fear. Because of writing is not widespread and poetry which is the literary work that best reflects social life, fear related words in the poems was examined in our study. Although we limited our research to the period of Ignorance, we also gave examples of *Muhadram* poets because of living a period of their part of life in the Jahiliyah era.

Keywords: Arabîc Language and Eloquence, Jahiliya Poetry, Fear, Time, Death.

Giriş

İnsanın sevinç, mutluluk gibi olumlu sayılan duyguları yanında, korku, kaygı gibi olumsuz/zayıflık kabul edilen ve insanı menfi yönde etkileyebilen duyguları da mevcuttur. İnsanoğlu çoğunlukla olumlu duygularını ön plana çıkarma eğilimi gösterirken toplum tarafından olumsuz kabul edilen duygularını gizlemeye çalışmaktadır. Korku duygusu da bunlardan birisidir.

Merkezi bir idareye, adalet sistemini işletecek bir kolluk kuvvetine sahip olmayan, savaşlar, baskınlar, yağmalar sebebiyle emniyet ve güven ortamının bulunmadığı, istikrarsızlık

içinde bocalayan Câhiliye dönemi insanların hayatında korku ve kaygı son derece yaygındı. Dönemin şairleri, can kaybı, yaralanma, esir düşme, namusuna hanel gelme, sevdiklerini kaybetme vb. yakın tehlikelere maruz kalan insanların bu durumlardaki davranışlarını, tepkilerini şiirlerine gerçekçi bir şekilde yansıtmışlardır.¹

Yapılan taramalarda Câhiliye dönemi Arap şiirinde korku ve temel korku kaynakları mevzuunda ülkemizde yapılmış bir çalışma tespit edilememiştir.

Muhammed Celil Hasan'ın *el-Havfi şî'ri'l-Arabî kable'l-İslâm* adlı eseri, Câhiliye dönemi şiirinde korku konusunu oldukça ayrıntılı olarak ele almaktadır. İlgili dönem itibariyle konuyu ele alan başka müstakil eser tespit edilememiştir. Lisansüstü seviyede yapılan çalışmalar ve telif edilen kitaplar genellikle İslâmî dönem edebiyatında belli bir periyodu ele alan eserler niteliğindedir. Ali Rıdvan Ali Abdulhâdî tarafından yapılan *Suveru'l-Havfi şî'ri'l-karnî's-sâlis* adlı doktora çalışması ve Hüseyin Muhammed Ubeydât'ın telif ettiği *Tecelliyâtu'l-Havfi şî'ri'l-Ümevî* adlı kitap bunlara örnek olarak verilebilir. Çalışmamız genel anlamda Câhiliye dönemine hasredilmiş, başlıca korku kaynakları ele alınmış, korku ve kaygı tanımları yapılırken değişik alanlarda yapılmış güncel çalışmalara atıflar yapılmıştır.

Korku anlamına gelen kelimelerin geçtiği beyitlerin tespiti amacıyla Câhiliye şiirinin yer aldığı temel kaynaklar olan *el-Mufaddaliyyât*, *el-Aşma'ıyyât*, *Cemheretu eş'âri'l-Arab*, *Muhtârâtü İbni'ş-Şecerî* adlı eserler, Hamâse türü eserler, Muallaka şerhleri ve Dîvânlar taranmıştır.

Korkuyu ilk olarak felsefeciler ele almışlardır. Aristo (m.ö. 384-322) korkuyu bir şerrin tahayyülünden meydana gelen üzüntü ve karmaşa olarak nitelerken² Müslüman ilim adamları kötü bir şeyin vukuu beklentisine vurgu yapmışlardır.³

Günümüzde yapılan korku tanımlarından bir tanesi şöyledir: “Korku, algılanan gerçek yahut potansiyel bir tehlikeye, belirli bir nesne, durum ve şarta karşı gösterilen temel ve otomatik bir tepkidir. Bu otomatik alarm durumu, kişinin emniyet ve selametine yakın bir tehdit, tehlike algısı yahut çıkarımından oluşur.”⁴

¹ Hârun Öğmü, *Câhiliye döneminde Araplar Câhiliye Şiirine Göre İslâm öncesi Arap toplumu ve Kur'an'ın Getirdiği Değişim* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2013), 33.

² Aristoteles, *el-Hatâbe*, trc. Abdurrahman Bedevî (Beyrut: Dâru'l-Kalem; Kuveyt: Vekâletü'l-Matbûat, 1979), 96.

³ Ebû Alî Ahmed b. Muhammed b. Ya'küb ibn Miskeveyh, *Tehzîbü'l-ahlâk* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985), 172-180; Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed el-Gazzâlî, *İhyâü ulûmi'd-dîn* (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2005), 1503.

⁴ David. A. Clark - Aaron T. Beck, *The Anxiety and Worry Workbook* (Newyork: The Guilford Press, 2012), 14.

Aslında korku, kişinin içinde bulunduğu duruma değil bu durumdan kaynaklanan düşüncelere verilen bir tepkidir. Bu yüzden aynı olay farklı kişiler için farklı duygular oluşturabilir. Bu sebeple kişiler, verdikleri korku tepkisini bazen gerçekçi bir temele oturtamazlar.⁵

1. Arap Şiirinde Başlıca Korku Kaynakları

Câhiliye döneminde Araplar birçok şeyden korku duymuşlar ve bu korkular onların yaşam hakkındaki kanaatlerini şekillendirmede etkili olmuş, bilinen, bilinmeyen, görülen görülmeyen bazı şeyler onların korku kaynakları haline gelmiştir. Güçlü olanın haklı sayıldığı, zorbalığın, zulmün bir meziyet kabul edildiği⁶ ve koruması altında yaşadıkları kabilenin her şartta yüceltildiği, haklı ya da haksız her durumda kabile kardeşliğinin öncelendiği, kabile korumasını kaybetmiş olan kişilerin hayatta kalma ihtimalinin çok zayıf olduğu bir coğrafyada hâkim duygunun korku olması son derece tabiidir. Başlıca korku kaynaklarından bazıları aşağıda ele alınmıştır.

1.1. Zaman

İster kısa ister uzun olsun vakit, sözlükte zaman olarak adlandırılmıştır.⁷ Sözlüklerde uzun süre anlamı verilen “dehr”⁸ kelimesi de zaman kelimesiyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.⁹

Câhiliye döneminde Araplar, karşısında durulamaz bir güç olarak gördükleri zamana özel bir önem atfetmişlerdir. Başlarına gelen gerek iyi gerek kötü işlerin ve ölümün temel sebebinin zaman olduğuna inanmışlar ve mahiyetini bilmedikleri bu güç karşısında çaresizlik hissetmişlerdir.¹⁰ Zemaşerî (öl. 538/1144), “*Dediler ki hayat ancak yaşadığımızdan ibarettir. Ölüyoruz ve yaşıyoruz, bizi ancak zaman (dehr) helâk eder*”¹¹ meâlindeki âyeti açıklarken “kâinatta olup biten

⁵ Tülin Gençöz, “Korku: Sebepleri, Sonuçları ve Baş etme Yolları”, *Kriz Dergisi* 6/2 (Haziran 1998), 9-10.

⁶ Ebû Amr İshâk b. Mirâr eş-Şeybânî, *Şerhu'l-Muallakâti't-Tis'a*, thk. ve şerh. Abdu'l-Mecid Hemmu (Beirut: Müessesetu'l-Ala li'l-Matbuat, 2001), 347.

⁷ Ebû Nasr İsmâil b. Hammâd el-Cevherî, *es-Sihâh Tâcü'l-luğa ve Sihâhu'l-Arabiyye*, thk. Ahmed Abdulğafur Attar (Beirut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 1979), “zemen”, 5/2131; Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem, *Lisânu'l-Arab* (Beirut: Dâru Sâdır, ts), “zemen”, 13/199.

⁸ Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî, *Kitâbü'l-Ayn*, thk. Mehdi el-Mahzûmi-İbrahim es-Samarraî (Beirut: Dâru ve Mektebûtu'l-Hilâl, 1999), “dehr”, 4/23.

⁹ Cevherî, “dehr”, 2/661; İbn Manzûr, “dehr”, 4/292-293.

¹⁰ Celil Hasan Muhammed, *el-Havf fi'ş-Şi'ri'l-Arabî kable'l-İslâm* (Amman: Dâru Dicle, 2009), 30.

¹¹ el-Câsiye 45/24.

bütün olayları dehrin gücüne bağlayanların âhireti inkâr ettiklerini ve dehri her şeyin sebebi saydıkları için şiirlerinde sık sık zamandan şikâyet ettiklerini” belirtmiştir.¹² Zaman (dehr), “Câhiliye dönemi şiirlerinde genellikle merhametsiz, soğukkanlı, hiçbir kahramanın karşısında duramayacağı bir müstebit veya sivri dişlerini acımasızca insana geçiren vahşi bir hayvan gibi tasvir edilmiştir.”¹³ Câhiliye şairleri, zamanın insanları sevdiklerinden ayırdığından şikâyet etmişlerdir. Antere (öl. 614 [?]) bir şiirinde bu durumu şöyle dile getirmiştir:

لَا شَكَّ لِلْمَرْءِ أَنَّ الدَّهْرَ ذُو خُلْفٍ فِيهِ تَفَرَّقَ ذُو الْإِلْفِ مَالُوفٌ.¹⁴
Şüphesiz zaman vefasızdır / kişiyi yar ve yaranından ayırır.

Ebû Züeyb el-Hüzelî (öl. 28/648-49) ise dehr hakkında şöyle demiştir:

وَالدَّهْرُ لَا يَبْقَى عَلَى حَدَثَانِهِ شَبَّبٌ أَفْزَتْهُ الْكِلَابُ مَرُوعٌ.¹⁵

Köpeklerin ürküttüğü korkmuş yaşlı bir öküz zamanın felaketlerine dayanamaz ki.

Amr b. Kamîe (öl. 540) sevdikleriyle arasını ayıran zamanın önünde diz çöküp şöyle yalvarmaktadır:

كَبُرْتُ وَفَارَقَنِي الْأَقْرَبُونَ وَأَيَقَنَتِ النَّفْسُ إِلَّا خُلُودًا
وَبَانَ الْأَجْبَةُ حَتَّى فَنَوْا وَلَمْ يَتْرِكِ الدَّهْرُ مِنْهُمْ عَمِيدًا
فِيَا دَهْرُ قَدْكَ فَاسْجِحْ بِنَا فَلَسْنَا بِصَخْرٍ وَلَسْنَا حَدِيدًا.¹⁶

Büyüdüm, terk etti beni yakınlarım / sonsuz olmadığına inandı nefsim

Sevdiklerim ayrıldı ve yok oldular / zaman sığınacak kimse bırakmadı

¹² Hayrani Altıntaş, “Dehriyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV yayınları, 1994), 9/107.

¹³ Mustafa Öztürk, "Kur'an'da ve İslam Öncesi Arap Düşüncesinde “Dehr” Kavramı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 / 16 (Ağustos 2004), 259.

¹⁴ Ebü'l-Haccâc Yûsuf b. Süleymân b. İsâ el-A'lem eş-Şentemerî, *Eş'âru's-şuarâi's-sitteti'l-Câhiliyyîn*, thk. Muhammed Abdülmün'im Hafâcî (Mısır: Mektebetü Abdulhamid Ahmed Hanefî, 1963), 2/146.

¹⁵ Ebü'l-Abbâs Mufaddal b. Muhammed b. Ya'lâ ed-Dabbî, *el-Mufaddaliyyât*, nşr. Ahmed M. Şâkir-Abdüselâm Muhammed Hârûn (Kahire: Dâru'l-Maarif, ts), 425.

¹⁶ Amr b. Kamîe, *Dîvânu Amr b. Kamîe*, thk. Hasan Kamil es-Sayrafî (b.y.: Câmiatü'd-düveli'l-Arabiyye Ma'hedü'l-Lügati'l-Arabiyye, 1965), 188.

Ey zaman yeter! Merhamet et bizlere / biz ne kayayız ne de demir.

Ümeyye b. Ebi's-Salt (öl. 8/630 [?]) ne kadar uzun ömürlü olursa olsun kişinin zamanın gadrine uğrayıp helak olacağını şöyle dile demiştir:

كُلُّ عَيْشٍ إِنْ تَطَاوَلَ دَهْرًا صَائِرٌ مَرَّةً إِلَى أَنْ يَزُولًا
اجْعَلِ الْمَوْتَ نُصْبَ عَيْنِكَ وَاحْذَرِ غَوْلَةَ الدَّهْرِ، إِنَّ لِلدَّهْرِ غَوْلًا.¹⁷

Ne kadar uzasa da her ömür / yok olmaya mahkumdur

Ölümü gözünün önüne koy ve sakın / zamanın helakından, muhakkak ki zamanın helak edicisi vardır.

Şairler, insanın içini kasvetle dolduran zamana ihaneti, kötülüğü, fitneyi, riski, zulmeti ve hanelerin harap olmasını isnat etmişlerdir.¹⁸

Câhiliye şiirlerinde gece vakti, meydan okumayla birlikte anılmış ve geceleyn yaşanan olaylar ve yapılan yolculuklar kahramanlık olarak nitelendirilmiştir. Bu durum, Câhiliye döneminde karanlık gecelerin ruhlarda meydana getirdiği korku ile açıklanabilir.¹⁹

1.2. Mekân/Çöl

Kuş uçmaz kervan geçmez, kaybolma, susuzluk, yabani hayvanlar, pusuya düşürülme vb. sayısız tehlike ile dolu uçsuz bucaksız Arabîstan çölleri, Câhiliye döneminde Araplar için bir başka belirsizlik ve korku kaynağıydı. Şenferâ (öl. 525-550 arası), çölleri cehennemün dünyadaki şubeleri olarak görmüştür. Çölün bedenleri ve ruhları emerek canlıları yok ettiğini, uçsuz bucaksız boşlukların ruhlara işkence ettiğini iddia etmiştir.²⁰

Çöllerde yolcuları yanıltan, hedefe vardıklarını zannederek ümitlenmelerine neden olan, ancak acı gerçekle karşılaştıklarında ümitlerini yok edip helak olmalarına yol açan seraplar da başka bir korku kaynağıdır. Amr b. Kamîe şiirinde bu duruma şöyle değinmiştir.

¹⁷ Behcet Abdülgafûr el-Hadîsî, *Ümeyyetü'bnü Ebi's-Salt hayâtuhû ve şî'ruhû* (Abu Dabî: el-Mecmau's-Sekâfi, 2009), 237-238.

¹⁸ Celîl Hasan, *el-Havffi's-Şî'r*, 43.

¹⁹ Celîl Reşîf Fâlih, "El-Leylü fi'şî'ri'l-Arabi", *Adabü'r-rafidin*, 9 (Eylül 1978), 537.

²⁰ Wisam Mansour, "Al-Shanfarah's Lamîyyatu'l Arab And The Horrors Of Desert Traveling", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 45/2 (2005), 52,53.

وَيَّئِدَاءُ يَلْعَبُ فِيهَا السَّرًّا ب، يَخْشَى بِهَا الْمُدْلِحُونَ الضَّلَالًا
تَجَاوَزَتْهَا رَاغِبًا رَاهِبًا إِذَا مَا الطَّبَاءُ اعْتَنَقَنَ الظَّلَالَ.²¹

Helak edici 6lde seraplar oynayış / gece yolcuları bu y6zden kaybolmaktan korkar

Korkuyla 6mit arasında geçtim 6l6 / ceylanların g6lgelerle kucaklaştığı zaman.

Issız 6llerde cinlerin yaşadığı Şeklindeki inanç da 6llerden duyulan korkuyu artırmıştır. Hayalin hâkim olduğu g6r6lmeyen alemin sakinlerinden kabul ettikleri cin inancının Arap psikolojinde etkisi oldukça b6y6kt6r. Araplar cinleri ateşten canlılar olarak d6ř6nm6şler ve onların değişik renklerde ve garip Őekillerde olduklarını tasavvur etmişlerdir. G6zle g6r6nmeyen varlıklar olan cinlerin hayatları 6zerinde etkili olduğu inancı Arapların bir kısmının onlara tapmasına yol açmıştır.²²

Şenferâ'nın tek başına yaptığı gece baskınları cinlerle ilişkilendirilmiştir.

فَإِنْ يَكُ مِنْ جِنَّ، لَأَبْرَحَ طَارِقًا وَإِنْ يَكُ إِنْسًا، مَا كَهَا الْإِنْسُ تَفْعَلُ.²³

Bu saldıran cinlerdense pek Şiddetli saldırdı / insansa, insanlar b6yle yapmaz.

Hassân b. Sâbit (6l. 60/680 [?]), Medine sokaklarında rastladığı bir cinin zorlamasıyla aşağıdaki beytin de içinde bulunduğu 6 beyit inşâd ettiğini s6ylemiştir.

وَلِي صَاحِبٌ مِنْ بَنِي الشَّيْصَبَانِ فَطَوْرًا أَتَوُلُ وَطَوْرًا هُوَّةُ.²⁴

Benim eş-Őeysabân'dan bir arkadaşım var / bazen ben s6ylerim bazen o s6yler.

Teebbeta Şerran (6l. 540 [?]) bir Şiirinde cinle karşılaşmasını, onunla yaptığı m6cadeleyi ayrıntısıyla anlatmış ve cini korkusuzca 6ld6rd6đ6n6 iddia ederek cini betimlemekten de geri durmamıştır.

²¹ Dîvânu Amr b. Kamîe, 168.

²² Celil Hasan, *el-Havffi'ş-Şi'r*, 77-78.

²³ Ebû's-Saâdat Ziyâuddîn Hibetullah b. Alî b. Muhammed İbnü'ş-Şecerî, *Muhtârâtü Şuarâi'l-Arab*, thk. Muhammed Ali Bicâvî (Beyrut: Dâru'l-Cil, 1992), 102; Sâbit b. Mâlik eş-Şenferâ el-Ezdî, *Dîvânu Şenferâ*, thk. İmil Bedi'Yakub (Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, 1996), 71.

²⁴ Hassân b. Sâbit b. el-Münzir el-Hazrecî, *Dîvânu Hassân b. Sâbit* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994), 252.

فَشَدَّتْ شِدَّةً نَحْوِي فَأَهْوَى
لَهَا كَفِّي بِمَصْقُولِ يَمَانِي
صَرِيحاً لِلْيَدَيْنِ وَلِلْجِرَانِ
فَأَضْرِبُهَا بِلَا دَهْشٍ فَخَرَّتْ.²⁵

Bana doğru hücum ettikçe kılıcımı ona çalıyordum

Korkusuzca ona vuruyordum ta ki elleri ve boynu üzerine cansız düştü.

فَقَالَتْ: عُدْ، فَقُلْتُ لَهَا: رُوَيْدَا
مَكَانَكَ إِنِّي تَبْتُ الْجَنَانَ
فَلَمْ أَنْفِكْ مُتَكِحاً عَلَيْهَا
لَأَنْظُرَ مُصْبِحاً مَاذَا أَتَانِي

Tekrar darbe vur deyince dedim ki ağır ol! kımıldama! Ben korkmam

Üzerine dikildim ve ayrılmadım ki gündüz gözüyle bana geleni göreyim.

إِذَا عَيْنَانِ فِي رَأْسِ قَبِيحِ
كَرَأْسِ الْهَرِّ مَشْقُوقِ اللِّسَانِ
وَسَاقًا مُخْدَجٍ وَشَوَاةُ كَلْبِ
وَتَوْبٌ مِنْ عَبَاءٍ أَوْ شَنَانِ.²⁶

Bir de ne göreyim dili çatallı, kedi kafası gibi bir kafada iki göz

Çarpık bacaklar ve köpek derisi / üstünde aba veya kırba gibi bir elbise.

1.3. Ölüm

Ölüm her canlı için kaçınılmaz olup insanın en acı gerçeğidir. Ölüm olgusunu bilen ve bu yüzden ölüme korku ve merakla yaklaşan insanoğlu ölümü dini, ilmî, edebî olarak ele almış ve ölüme yüklediği anlamlar onun hayat felsefesini derinden etkilemiştir.²⁷ Doğum kadar doğal olan ölümün kabullenilmesi çok kolay olmamaktadır. Ölüm bazılarınca yok oluş, bazılarınca yeni bir hayatın başlangıcı kabul edilmektedir. Bu kanaatler ölüme bakışı şekillendirmekte, ya

²⁵ Ebû Züheyr Sâbit b. Câbir b. Süfyân el-Fehmî, *Dîvânu Teebbeta Şerran*, thk. Ali Zülfikar Şakir (Beirut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1984), 225.

²⁶ *Dîvânu Teebbeta Şerran*, 226-227.

²⁷ Yaşar Türkbek, "Necip Fazıl'da Ölüm ve Ötesi", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/11 (Haziran 2017), 48.

ölüm karşısında orantısız bir kaygı ve korkuya ya da ölüme karşı daha sakin ve sağlıklı bir yaklaşıma yol açmaktadır.²⁸

İnsan, ölümsüzlük özlemine ve sonsuzluk tutkusuna sahip olmakla birlikte ölümlü olduğunun bilincindedir. Ölümsüzlük yanılması kişide bunalıma yol açarken ölümü cesurca kabullenmek daha sağlıklı bir ruhsal yapının göstergesi kabul edilmiştir.²⁹

Câhiliye şairleri, insanın canını korumaya, tehlikelerden uzak durmaya çalışması ve ölümden korunmak için tedbirler almasını doğal kabul etmekle birlikte ölümün kaçınılmaz olduğunu şiirlerinde vurgulamışlar ve ölümden kurtulma çabasının beyhude olduğunu ifade etmişlerdir. Züheyr b. Ebî Sülmâ (öl. 609 [?]) dizelerinde ölümden kaçışın imkânsız olduğunu ve bu uğurdaki çabaların sonuçsuz kalacağını hikmetli bir şekilde ifade etmiştir.

وَمَنْ هَابَ أَسْبَابَ الْمَنَائَا يَنْلَنَهُ وَلَوْ نَالَ أَسْبَابَ السَّمَاءِ بِسُلْمٍ.³⁰

Kim ölümün sebeplerinden korkarsa, merdivenle göğün kapılarına erişse bile, ölümün sebepleri ona ulaşır.

Mütelemmis ed-Dubaî (öl. 569) ölümden kurtuluş olmadığını, ölüm korkusuyla yüce değerleri terk etmenin doğru olmadığını veciz bir şekilde şöyle dile getirmiştir:

أَعَادِلُ إِنَّ الْمَرْءَ رَهْنٌ مُصِيبَةٍ صَرِيحٌ لِعَافِي الطَّيْرِ أَوْ سَوْفَ يُرْمَسُ
فَلَا تَقْبَلَنَّ ضَيْمًا مَخَافَةَ مِيتَةٍ وَمُوتَنَّ بِهَا حُرًّا وَجِلْدَكَ أَمْلَسُ.³¹

Görmez misin ey kınayıcı? İnsan ecelinin rehinesidir ya savaş meydanlarında yerlere serilip kuşlara yem olur veya yatağında ölüp gömülür.

Ölüm korkusuyla zulmü asla kabul etme / kınanmadan, ayıplanmadan özgürce öl.

²⁸ Cem Zafer, “Ölüm Olgusu Ve Ölümün Sosyolojik Etkileri”, *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Okidentalizm ve Prof.Dr.Fuat Sezgin Özel Sayısı*, 8/15 (Güz 2019), 66, 70, 74-76 .

²⁹ Gonca Karakuş vd., “Ölüm ve Ölüm Kaygısı”, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi (Archives Medical Review Journal)* 21/1 (2012), 48.

³⁰ Züheyr b. Ebî Sülmâ (Rebîa) b. Riyâh el-Müzenî, *Dîvânu Züheyr b. Ebî Sülmâ*, thk. Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Yahyâ b. Zeyd eş-Şeybânî Sa'leb (Kahire: Dâru'l-Kütübî'l-Mısriyye 1944), 30.

³¹ Cerîr b. Abdilmesîh b. Abdillâh b. Yezd ed-Dubaî, *Dîvânu el-Mütelemmis ed-Dubaî*, thk. Hasan Kamil es-Sayrafî, (Mısır: Câmîatü'd-Düveli'l-Arabiyye, Ma'hedü'l-Mahtutati'l-Arabiyye, 1970), 100-111.

Husayn b. Humâm el-Mürrî (öl. 612) korkunun ecele faydası olmadığını, rezil bir hayat yaşamaktansa şerefli bir ölümü yeğlediğini söylemiştir.

أَبِي لَابْنِ سَلْمَى أَنَّهُ غَيْرُ خَالِدٍ مُلَاقِي الْمَنَايَا أَيَّ صَرْفٍ تَيْمَمًا
فَلَسْتُ بِمُبْتَاعِ الْحَيَاةِ بِسَبَبِ وَلَا مَرْتَقٍ مِنْ عَشِيَةِ الْمَوْتِ سَلَمًا.³²

İbn Selmâ nereye gitse ölümle karşılaşacağını bilir ve alçaklığa razı olmaz

Bana sövecekleri şeyler karşılığında dünyayı satın almam, ölüm korkusuyla yükselere tırmanmam.

1.4. Savaşlar

Savaş, toplumların bekası için gerekli bir olgu olarak görülse de fert açısından bakıldığında insanın ve varlığın fenası olarak değerlendirilebilir. Savaş bir realite olmakla birlikte insanlık için asıl olan, ölümü temsil eden savaş değil yaşamı temsil eden barıştır. Barışı sağlamak, adaleti gerçekleştirmek için savaş bazen zorunlu olsa da insan hayatının idamesi için barışın en kısa sürede sağlanması esastır.³³ Savaşların ortaya çıkışında ticarî, siyasî, coğrafi, etnik ve dini bazı sebeplerin bulunduğu bilinmektedir.³⁴

İnsan genellikle, tekrar tecrübe imkânı olmayan hayat varlığını kaybetmemek için, elinden geleni yapmakta ve bunun sonucunda ölüm kaynağı olarak gördüğü durumlardan ve alanlardan uzak durmaya çalışmaktadır.³⁵ Ölçülü korku ve kaygı insan hayatının idamesinde önemli bir işlev görmektedir. Savaşlar, ölüm tehlikesinin en yakın olduğu ve ölümün en çok gerçekleştiği olaylardır. Ancak insan kendisinin ve sevdiklerinin varlığını korumak, vatanını savunmak, istediği bir şeye ulaşmak, korktuğu, endişe ettiği bir durumu bertaraf etmek gibi sebeplerle savaşmak zorunda kalabilir. Ülküleri veya üstün menfaatleri için canını tehlikeye atmasının gerekli olduğunu düşünebilir. Tüm bu mecburiyetler, insandaki ölüm korkusunu ortadan kaldırmamakla birlikte ölümü göze alınabilir hale getirmektedir.

³² Husayn b. Humâm el-Mürrî, *Dîvânu Husayn b. Humâm el-Mürrî*, thk. Şerif Alâvene (Amman: Câmîatiü Petra, 2002), 94.

³³ Mehmet Murat Karakaya, "Savaş, Barış ve Us", *al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 5/1 (Mart 2020), 71.

³⁴ Ömer Aktaş, "Arap Yarımadasında Din Odaklı Mücadeleler ve Cahiliye Araplarına Etkileri", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 / 1 (Haziran 2020), 232.

³⁵ Zafer, "Ölüm Olgusu Ve Ölümün Sosyolojik Etkileri", 75.

Câhiliye döneminde Arap kabileleri su ve otlaklara sahip olma mücadelesi, kan davaları, yağmalama gibi sebepler yüzünden sürekli birbirleriyle savaşmışlardır. “Eyyâmü'l-Arab” denilen kabile savaşları bazen yıllarca sürerdi.³⁶ Câhiliye döneminde yaşanan baskınlar ve savaşlar, yıkıma, can kaybına ve sakatlanmalara yol açması sebebiyle sürekli bir korku ve endişe kaynağı olmuştur. Zamanla Câhiliye döneminde Araplar bu saldırıları doğal karşılamaya başlamışlar ve bundan kurtuluş olmadığı inancı onlarda yerleşmiştir. Düreyd b. es-Simme (öl. 8/630) bir şiirinde bu durumu şöyle dile getirmiştir.

فَإِنَّا لِلْحَمِّ السَّيْفِ غَيْرِ نَكِيرَةٍ وَنُلْحَمُهُ حِينًا وَلَيْسَ بَدِي نَكْرٍ
يُغَارُ عَلَيْنَا وَاتَرِينَ فَيْشْتَفَى بِنَا إِنْ أَصَبْنَا أَوْ نَغِيرُ عَلَى وَتِرٍ.³⁷

Bizim kanlarımız daima intikam almaya çalışanların ellerindedir, ölürüz, öldürürüz garip değildir bu durum bizim için.

Ya düşmanlarımız intikam almak için saldırıp bizi kırar geçirirler, gönülleri şifa bulur, ya biz saldırırız onlara intikam için.

Câhiliye döneminde ardı arkası kesilmeyen savaşlar, çatışmalar kahramanlıkların sergilenmesi ve kendileriyle iftihar etmek için önemli fırsatlar olarak görülüyordu. Kahramanların kalplerine korku salan kudretli bir savaşçı olan Antere bu anlayışı şiirlerinde şöyle terennüm etmektedir:

أَنَا الْمَوْتُ إِلَّا أَنِّي غَيْرُ صَابِرٍ عَلَى أَنْفُسِ الْأَبْطَالِ وَالْمَوْتُ يَصْبِرُ.³⁸

Ben kahramanların canını almak için sabırsızlanan ölümüm, ölüm sabreder ama ben sabre demem.

وَإِنِّي قَدْ شَرِبْتُ دَمَ الْأَعَادِي بِأَقْحَافِ الرَّؤُوسِ وَمَا رَوَيْتُ
وَفِي الْحَرْبِ الْعَوَانَ وُلِدْتُ طِفْلًا وَمِنْ لَبَنِ الْمَعَامِعِ قَدْ سَقَيْتُ.³⁹

³⁶ Mustafa Zeki Terzi, “Savaş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/194.

³⁷ Ebû Amr Muâviye b. el-Hâris b. Muâviye, *Dîvânu Düreyd b. Es-Simme*, thk. Ömer Abdurrahûl (Mısır: Dâru'l-Meârif, 1985), 97.

³⁸ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Alî b. Muhammed el-Hatîb et-Tebrîzî, *Şerh-u Dîvânı Antere*, Derleyen: Mecîd Tarrâd (Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, 1992), 79.

³⁹ Hatîb et-Tebrîzî, *Şerhu Dîvânı Antere*, 38.

Düşmanlarımın kanlarını kafataslarıyla içtim kanmadım.

Ardı arkası kesilmez bir savaşın içinde doğdum / ve içtiğim süt kahramanların savaşta kükremeleriydi.

Savaş meydanlarında kol gezen ölüm korkusu korkakların ve zayıf karakterlilerin savaş alanından firar etmesine yol açarken kahramanlar, her şeyi göze alıp zorluklara tahammül etmeleriyle övünmüşlerdir. Antere, dizlerin bağını çözen dehşetli anlarda ölümden kaçmanın insanın ömrünü uzatmayacağına ve korkaklığın fayda vermeyeceğine dair inancını şöyle dile getirmiştir:

فَأَجَبْتَهَا إِنَّ الْمَنِيَّةَ مَنَهْلٌ لَا بُدَّ أَنْ أُسْقَى بِكَأْسِ الْمَنَهْلِ
فَأَقْنِي حَيَاءَكَ لَا أَبَا لَكَ وَأَعْلَمِي أَنِّي أَمْرٌ سَامُوتٌ إِنْ لَمْ أُقْتَلِ.⁴⁰

Kınayıcıya “ölüm bir bir pınardır ve bu pınarın kadehinden içmemeye çare yoktur” diye cevap verdim.

Babasız kalasical terbiyeli ol (beni kınamaktan vazgeç)! ve bil ki ben öldürülmezsem zaten ecelimle öleceğim.

Lebîd savaşlarda birbirini tanımayan insanların birbirleriyle vuruştüğünü, savaş neticesinde ganimet vb. faydaların elde edilmesinin umulduğunu ancak kötü sonuçlarından da korkulduğunu şiirinde şöyle dile getirmektedir:

وَكثيرةٌ غرباؤها مجهولةٌ تُرجى نوافلها ويخشى ذامها.⁴¹

(Savaşta) Meçhul yabancılar çoktur / ganimetleri umulur, kınamalardan korkulur.

Savaşın yol açtığı kötülöklere dikkat çekip insanları barış içinde yaşamaya teşvik eden şairlerden olan Kays b. Züheyr (öl. 631), durmadan birbirleriyle savaşan Abs ve Zübyan kabilelerine şöyle seslenmiştir:

فَيَا ابْنِي بَغِيضٍ رَاجِعَا السَّلْمَ تَسَلَّمَا وَلَا تَشْمَتَا الْأَعْدَاءَ يَفْتَرِقُ الشَّمْلُ

⁴⁰ Şentemerî, Eş'âru's-suarâi's-sitteti'l-Câhiliyyîn, 2/139; Necmüddîn Üsâme b. Mürşid b. Alî b. Mukalled b. Nasr b. Münkız, Kitâbü Lübbâbi'l-âdâb (Mısır: Dâru'l-Cil li't-Tibâa, 1987), 217.

⁴¹ Şerhu Dîvâni Lebîd, thk. İhsan Abbas (Kuveyt: Vizâratü'l-İrs ve'l-Enbâ, 1962), 317.

وَأَنَّ سَبِيلَ الْحَرْبِ وَعِزٌّ مُضِلٌّ وَإِنَّ سَبِيلَ السَّلَامِ أَمْنَةٌ سَهْلٌ.⁴²

Beğîd'in⁴³ çocukları (Abs ve Zübyan) barışa dönün ki selamete eresiniz / Düşmanları güldürmeyin birliğiniz dağılır.

Savaş yolu çetindir, saptırır / barış yolu ise güvenli ve rahattır .

1.5. Hiciv

Sözlükte hecelemek anlamına gelen hicâ mecazen ayıplarını sayıp dökmek anlamına gelmekte olup⁴⁴ medhin zıttıdır.⁴⁵ İslâm öncesi Arap edebiyatında yazılan hicivlerin istihza, istihfaf ve ta'riz sınırlarını aşmayacak şekilde genelde nezih olduğu söylenebilir.⁴⁶

Câhiliye döneminde hiciv hem fertleri ve hem de toplulukları hedef almıştır. Şair hicvetmek istediği kişinin veya kabilenin korkaklık, cimrilik vb. özelliklerini zikrederek alaycı bir dille eleştirir. Yergi şiirlerinin etkisini artıran diğer bir unsur da Câhiliye döneminde şairin bir cinle irtibatlı olduğuna dair kanaattir.⁴⁷

Câhiliye döneminin meşhur şairlerinden İmru'ül-Kays, babası Hucr'u öldüren Esed kabilesinin kendisine teklif ettiği diyet, kısas seçeneklerini kabul etmemiş ve onlardan intikamını alacağını belirtmişti. Bunun üzerine Esed oğullarının şairlerinden Abîd b. el-Abras (öl. 598) bu tehdide karşı, babasının ölümünden onu sorumlu tutarak ayıplamış ve akabinde kavmiyle övünmüştür.

يا ذَا الْمُخَوِّفِنَا بَقْتِ لِي أَبِيهِ إِذْ لَالًا وَحَيْنَا
أَزَعَمْتَ أَنَّكَ قَدْ قَتَلْتَ سَتَ سَرَاتِنَا كَذِبًا وَمِينَا؟⁴⁸

Ey babası öldürüldüğü için, bizi kötü duruma düşürmek ve ölmekle korkutan kişi,
Yalan yere bizim önde gelen kişilerimizi öldürdüğünü mü iddia ediyorsun?⁴⁹

Evs b. Hacer (öl. 620) de, Lübeyna oğullarını alçaltmak amacıyla, kendilerine annelerinin adıyla hitap ederek hicveder, bu şiir topluluğu hiciv türünün güzel bir örneğidir.

⁴² Adil Câsim el-Beyatî, *Şi'ru Kays b. Züheyr* (Necf: Matbaatü'l-Adab, 1971), 24.

⁴³ Abs ve Zübyan'ın ortak dedeleri olan Beğîd b. Rays.

⁴⁴ Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Ahmed Zemahşerî, *Esâsu'l-belâğa*, thk. Muhammed Bâsil Uyûnu's-Sud (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998), "hecâ", 2/365.

⁴⁵ İbn Manzûr, "hecâ", 15/353.

⁴⁶ İsmail Durmuş, "Hiciv", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV yayınları, 1998), 17/448.

⁴⁷ Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Târîhi'l-Câhiliye Dönemi* (Kayseri: Fenomen Yayınları, 2014), 134-135;

⁴⁸ Ebû Ziyâd Abîd b. el-Ebras el-Esedî, *Divânü Abîd b. el-Ebras*, şerh. Eşref Ahmed Arara (Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, 1994), 118.

⁴⁹ Demirayak, *Arap Edebiyatı Târîhi-l-Câhiliye Dönemi*, 136.

أَبْنِي لُبَيْنِي لَسْتُ مُعْتَرِفًا لِيَكُونَ أَلَامَ مِنْكُمْ أَحَدُ
أَبْنِي لُبَيْنِي إِنْ أُمَّكُمْ أُمَّةٌ وَإِنَّ أَبَاكُمْ عَبْدٌ.⁵⁰

*Ey Lübeyna oğulları! Ben sizden daha alçak birinin olabileceğini kabul bile etmem,
Ey Lübeyna oğulları sizin ananız bir câriye / babanız da bir köledir.⁵¹*

Antere, kendisini kıskanan ve kavmine “bu adamı çok büyüttünüz keşke onunla teke tek karşılaşsam ve onun bir köleden başka bir şey olmadığını size göstersem” diyen Umâre b. Ziyâd’ın sözleri kendisine ulaşınca onu⁵² hicvederek aşağıdaki dizeleri inşâd etmiştir.⁵³

أَحْوَلِي تَنْفُضُ اسْتِكَ مَذْرُوبِيهَا لَتَقْتَلَنِي فَهِيَ أَنَا ذَا عُمَارَ
مَتَى مَا تَلَقَّنِي فَرْدَيْنِ تَرَجُفُ رَوَانِفُ أَلَيْتِكَ وَتَسْتَطَارَ.⁵⁴

Beni öldürme tehdidiyle kaba etlerine vuruyormuşsun Umâre işte ben buradayım

Ne zaman teke tek benimle karşılaşsan korkudan titrer sarkık kaba etlerin.

Şiir, okuma yazma oranı son derece düşük Câhiliye Arap toplumunda toplumsal hafıza görevi görmüş, her şairin bir cini olduğu şeklindeki inançtan dolayı görülmeyen âlemlerle ilişkilendirilmiş, şairler yetiştiği zaman kutlamalar yapılmış bir olgudur. Şairler kendi kabilelerini övdükleri gibi düşmanlarını hicvederler ve bu dizeler çölde yayılarak rakiplerin moralinin bozulmasına ve diğer kabileler için alay konusu olmalarına neden olabilirdi.⁵⁵ Bu yüzden hiciv, Araplar için bir korku kaynağı haline gelmiştir. Hicvin bu etkisinin farkında olan Antere, kendi kabilesinden Kırvaş’ı öldüren Beni Aşera kabilesini hicvetmiş ve bu dizelerin onların başına bela olacağını ve zarar vereceğini ifade etmiştir.

سَيَاتِكُمْ عَنِّي وَإِنْ كُنْتُ نَائِيًا دُخَانُ الْعَلْنِدِي دُونَ بَيْتِي مَنُودُ

⁵⁰ Ebû Şüreyh Evs b. Hacer b. Attâb et-Temîmî, *Dîvânu Evs b. Hacer*, thk. Muhammed Yusuf Necm (Beyrut: Dâru Beyrut, 1980), 21, 22.

⁵¹ Demirayak, *Arap Edebiyatı Târîhi-I Câhiliye Dönemi*, 137.

⁵² Âsım b. Eyyûb el-Batalyevsî, *Şerhu'l-eş'ârî's-sitteti'l-Câhiliyye*, thk. Nasîf Süleyman Avvad-Lütfî et-Tûmî (Beyrut: el-Ma'hedu'l-Almanî li'l-Ebhâsi'ş-Şarkıyye, 2008), 2/245.

⁵³ Şentemerî, *Eş'ârü'ş-şuarâi's-sitteti'l-Câhiliyyîn*, 2/133.

⁵⁴ Zemahşerî, “ranefe”, 1/390; İbn Manzûr, “tayera”, 4/513; Muhammed b. Abdirezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî ez-Zebîdî, *Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-Kâmûs* (Kuveyt: Matbaatu'l-Hukûmiyye, 1968-2001), “tayera”, 12/456.

⁵⁵ Mehmet Yenice, “İçerik Yönüyle Mu'allaka Şiirlerinin Değeri ve Tarafe B. el-'Abd'in Mu'allakası”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14/76 (Şubat 2021), 830.

قَصَائِدُ مِنْ قَبْلِ أَمْرِئِ يَحْتَدِيكُمْ
بَنِي الْعَشْرَاءِ فَارْتَدُوا وَتَقَلَّدُوا.⁵⁶

Ben uzak olsam da, zarar verdiği gibi Alendi'nin dumanı, hicvim size gelip zarar verecektir.

Ey Beni Aşera! işte size peşinizdeki bir kişiden sarınıp bürüneceğiniz ve gerdanlık yapıp boynunuza asacağınız kasideler.

2. Arap Şiirinde Korku İfade Eden Kelimeler

Kuşkusuz zengin bir kelime hazinesine sahip olan Arapça'da, birbirlerinden farkları olmakla birlikte bazen ayırım yapılmasında güçlükler yaşanan ve yekdiğerinin yerine de kullanılabilen, korku anlamında birçok kelime mevcuttur. Çalışmamızda Câhiliye dönemi Arap şiirinde yer aldığını tespit edebildiğimiz korku anlamına gelen kelimeleri ele alacağız.

2.1. الْخَوْفُ

Kelime, güvende olmanın zıddı olup bu anlamda çeşitli türevleriyle yaygın olarak kullanılmaktadır. Sözlükte “korkmak, kaygılanmak, endişe duymak” gibi anlamlara gelen kelime, gerçekleşmesi meşkûk bir zarar beklentisini ifade eder.⁵⁷ Genellikle “hoşlanılmayan bir durumun başa gelmesinden veya arzulanan bir şeyin elde edilememesinden duyulan kaygı ve korku” şeklinde tanımlanmıştır.

İmruülkays b. Hucr (öl. 540 civarı) bir şiirinde kelimeyi şöyle kullanmıştır:

نَطَعْنُهُمْ سُلْكَى وَمَخْلُوجَةً كَرَكْ لَأَمِينِ عَلَى نَابِلِ
وَابْنُ حَذَارٍ ظَلَّ مِنْ خَوْفِنَا يَغْمِرُ مِثْلَ الْوَعْلِ الْعَاقِلِ.⁵⁸

Onlara doğrudan, sağlı sollu darbeler vuruyoruz / okçuya (attığı ok) iki ok olarak döner.

İbn Hazar (Hakem b. Esed) korkumuzdan / iri dağ keçileri gibi dağlara sığınıyor.

⁵⁶ Şentemerî, Eş'ârü's-şu'arâ'i's-sitteti'l-Câhiliyyîn, 2/150; Batalyevsî, Şerhu'l-eş'ârî's-sitteti'l-Câhiliyye, 2/294-296.

⁵⁷ Ebû Hilâl el-Hasen b. Abdillâh b. Sehl el-Askerî, el-Fürûku'l-lüğaviyye, Muhammed İbrahî Selim (Kahire: Dâru'l-İlm ve's-Sekafe, 1997), 240.

⁵⁸ Hucr b. el-Hâris Âkilü'l-Mürâr, Dîvânu İmruülkays, thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim (Kahire: Dâru'l-Meârif, 1990), 257.

Aynı kökten mastar olan (المخافة، الخيفة) kelimeleri de Câhiliye dönemi şairlerince kullanılmıştır. Hüzeyl kabilesinden Sahar el-Gay aşağıdaki beyti inşâd etmiştir:

فَلَا تَقْعُدَنَّ عَلَى زَحَّةٍ وَتَضْمِرَ فِي الْقَلْبِ وَجْدًا وَخِيفًا.⁵⁹

Kalbinde kinini ve korkunu saklarken, içine kapanıp öfkenin üstüne oturma!

Antere kelimeyi bir şiirinde muzari fiil kipinde kullanmıştır.

وَكَتَبِيَّةٌ لَّبِسَتْهَا بِكَتِيَّةٍ شَهْبَاءٌ بَاسِلَةٌ يُخَافُ رَدَاهَا
خَرَسَاءٌ ظَاهِرَةٌ الْأَدَاةَ كَأَنَّهَا نَارٌ يُشَبُّ وَقُودُهَا بِلَظَاهَا.⁶⁰

Silahları, yanan ateşin alevi gibi parlayan sessiz birliğimle nice helak edici, korkunç görünümlü, tam teçhizatlı birlikleri hallettim.

Antere bir başka şiirinde aynı kökten gelen “korkutmak/خَوْفٌ” filini kullanmıştır:

بَكَرَتْ تُخَوِّفُنِي الْحَتُوفَ كَأَنِّي أَصْبَحْتُ عَنْ غَرَضِ الْحَتُوفِ بِمَعَزَلٍ.⁶¹

Kınayıcılar beni helak olmakla korkutuyorlar, sanki ben (saldırmasaydım) ölümden uzak olacaktım.

Eşkıya sebebiyle korkulan yola isim olarak verilen⁶² ve (Havf) kelimesinin türevlerinden olan مخوف kelimesi de Câhiliye şiirinde yerini almıştır.

وَحَرَقَ مَخُوفٍ قَدْ قَطَعَتْ بِجَسْرَةٍ إِذَا الْجَيْسُ أَعْيَى أَنْ يَرُومَ الْمَسَالِكَا.⁶³

Korkak kişi yollarına girmekten çekindiğinde / geçilmekten korkulan çölü cesaretle kat ettim.

⁵⁹ Dîvânu'l-Hüzelîyyîn (Kahire: ed-Dâru'l-Kavmiyye, 1965), 2/74. مخافة kelimesinin kullanımı için bk. Eş-Şairu'l-Cahiliyyi'ş-şâb Tarafe b. el-Abd, thk. Ali el-Cündî (Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabi, ts.), 61.

⁶⁰ Şentemerî, Eş'âru'ş-şuarâi's-sitteti'l-Câhiliyyîn, 2/161.

⁶¹ Ebü'l-Ferec Alî b. el-Hüseyn b. Muhammed b. Ahmed el-Kureşî el-İsfahânî, el-Eğânî (Kahire: el-Heyetu'l-Mısıriyye, 1952-1994), 8/241.

⁶² Cevherî, “havefe”, 4/1359.

⁶³ A'sa'l-Kebîr Meymûn b. Kays, Dîvânu'l-A'sa'l -Kebîr Meymûn b. Kays, şerh. Muhammed Hüseyin (el-Cemâmi: Mektebetu'l-Âdâb, 1951), 89.

الـخوف (el-Havf) Kelimesi ve türevlerinin, korku anlamını ifade eden diğer kelimelere nazaran daha yaygın olarak kullanıldığı sylenabilir.

2.2. جبن

Arapçada korkuyu ifade eden bir diğer kelimedir. Gece veya gündüz herhangi bir işe giriŐmekten korkmak anlamına gelmektedir.⁶⁴

Antere, ölümden kurtuluş olmadığını ve savaŐlardan korkaklar gibi kaçmadığını Şöyle ifade etmiştir:

وَعَرَفْتُ أَنِّ مَنِّيَّ إِن تَأْتِي لَا يُنَجِّنِي مِنْهَا الْفِرَارُ الْأَسْرَعُ
فَصَبَّرْتُ عَارِفَةً لِذَلِكَ حُرَّةً تَرَسُّو إِذَا نَفَسُ الْجَبَانَ تَطَّلَعُ⁶⁵

Bilirim ki ölüm (vaktim) gelmiŐse tabanları yağlayıp kamam beni ondan kurtarmaz.

Bu yüzden güzelce sabrettim, sağlam durdum ve korkak nefisler gibi kaçıŐ yolu aramadım.

Raba b. Makrm (l. 15/637) kelimeyi Şu beytinde kullanmıştır:

فَمَا أَنْصَرَفْتُ حَتَّى أَفَاءَتْ رِمَاحُهُمْ لِأَعْدَائِهِمْ فِي الْحَرْبِ سَمًّا مُقَشَّبًا
مَغَاوِيرَ لَا تَنْمِي طَرِيدَةً خَيْلِهِمْ إِذَا أَوْهَلَ الذُّعْرُ الْجَبَانَ الْمُرَكَّبًا.⁶⁶

Savaşta ele alındığında zehire bulanmıŐ mızraklar, düŐmanlarına mutlaka ulaşır

At kiralamıŐ dleği korku kapladığında, akıncıların atlarının takip ettikleri kaçamaz.

2.3. الـحشية

Kelime, korku ve korkuyla karışık saygıyı ifade etmek için kullanılmaktadır.⁶⁷ Olan veya olmayan durumlardan korkmayı ifade eden "Havf" kelimesinden farkı, korkunun olayla değil,

⁶⁴ İbn Manzûr, "cbn" 13/84.

⁶⁵ Şentemerî, EŞ'ru'Ő-Őuari's-sitteti'l-Câhiliyyîn, 2/144.

⁶⁶ Raba b. Makrm ed-Dabiy, Dîvânu Raba b. Makrm ed-Dabiy, thk. Temdur Abdulkadir Feyyaz HarŐuf (Beirut: Dâru Sâdır, 1999), 25.

⁶⁷ İbn Manzûr, "haŐye" 14/228; Ahmed Muhtar Ömer, Mu'cem'l-luğati'l-Arabiiyyeti'l-musra (Kahire: Alem'l-Kütüb, 2008), "hafa", 1/647.

kaynağıyla alakalı olmasıdır.⁶⁸ Kelime, **الدُّعْرُ** ve **الْخَوْفُ** anlamında da kullanılmaktadır.⁶⁹ İmruülkays rezil olmayı, helak olmaya benzetererek bundan korkusunu şöyle dile getirmiştir:

صَرَفْتُ أَهْوَى عَنْهُمْ مِنْ خَشْيَةِ الرَّدَى وَكَلَسْتُ بِمُقْلِي الْخِلَالَ وَلَا قَالَ.⁷⁰

Nefret edilen sıfatlara sahip olmadığım ve nefret etmediğim halde dile düşme korkusuyla güzellerle eğlenmekten vazgeçtim.

2.4. الدُّعْرُ

Arapçada korkunun zirvesini ifade eden kelimelerden birisidir. Bu ruh hali, dehşete düşmeyi ifade ederken bazen dayanılmaz bir duruma gelip deliliğe bile yol açabilir. Araplar delirmiş develeri anlatmak için sıfat olarak bu kelimeyi kullanmışlardır.⁷¹ Bu şiddetli korku türü, insanı kontrolsüz ve mantıksız bir şekilde davranmaya itebilir.⁷²

Taraf b. Abd (öl. 564 [?]) obasındaki korku ve dehşet halinden bahsederken bu kelimeyi kullanmıştır:

نُمَسِكُ الْخَيْلَ عَلَى مَكْرُوهِهَا حِينَ لَا يُمَسِكُهَا إِلَّا الصَّبْرُ
حِينَ نَادَى الْحَيُّ، لَمَّا فَرَعُوا وَدَعَا الدَّاعِي، وَقَد لَجَّ الدُّعْرُ.⁷³

Ancak sabırlı yiğitlerin atlarını kontrol edebildiği zor zamanlarda atlarımızı süreriz

Obadakiler korku içinde seslendiğinde / korku yürekleri kaplayınca ve bir davetçi savaşa çağırıldığında.

2.5. الرَّعْبُ

⁶⁸ Ebû Hilâl el-Askerî, *el-Fürûku'l-lüğaviyye*, 241.

⁶⁹ Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ b. Muhammed er-Râzî, *Mu'cemü mekâyisi'l-luğa*, thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn (Kahire: Dâru'l-Fikr, 1969-72), 2/184.

⁷⁰ Ahmed b. Muhammed b. el-Hasen el-Merzûkî, *Şerhu Dîvânî'l-Hamâse* (Beyrut: Dâru'l-Cil, 1991), 925.

⁷¹ İbn Manzûr, "zü'r", 4/306.

⁷² Ömer, "zü'r", 1/811.

⁷³ *Taraf b. el-Abd*, 82; Ayrıca bakınız: Ziyâd b. Muâviye b. Dabâb b. Câbir en-Nâbîga ez-Zübyânî, *Dîvânü Nabiğati'z-Zübyânî*, thk. Muhammed Ebü'l-Fadl İbrahim (Kahire: Dâru'l-Maarif, ts.), 214.

En şiddetli korku anlamındaki kelime⁷⁴ şiirlerde kendisine yer bulmuştur. Hâris b. Hillize (öl. 570 [?]) orduların karşılaştığı, yüreklerin ağızlara geldiği ve ölüm korkusunun, korkakların simalarında yer ettiği anları şöyle dile getirmektedir:

وَلَّيْنِ سَأَلَتْ إِذَا الْكَيْبَةُ أَحْحَمَتْ وَتَبَيَّنَتْ رُعْبَ الْجَبَانِ الْأَهْوَجِ
وَحَسِبْتُ وَقَعَ سَيْوفُنَا بِرُؤُوسِهِمْ وَقَعَ السَّحَابَةُ بِالطَّرَافِ الْمَشْرِجِ.⁷⁵

Birliğin ilerlemesinin durduğu, aptal korkağın korkusunun ortaya çıktığı

Kılıçlarımızı kafalarına çaldığımızda yağmurun deri çadıra düştüğü gibi ses çıkardığını duyduğun zamanı sorarsan eğer.

2.6. الرَّهْبَةُ

Rağbet kelimesinin zıttı olarak, uzun ve sürekli korku şeklinde ifade edilmiştir.⁷⁶ Husayn b. el-Humâm el-Mürri (öl. 612), ölümden kurtuluş olmadığını bu yüzden yeriyecek şekilde yaşamayı talep etmenin beyhude olduğunu şöyle dile getirmiştir:

أَبِي لِابْنِ سَلَمَى أَنَّهُ غَيْرُ خَالِدٍ مَلَأَقِي الْمَنَايَا أَيَّ صَرْفٍ تَيْمَمًا
فَلَسْتُ مُبْتَاغِ الْحَيَاةِ بِسَبَبٍ وَلَا مُبْتَغِي مِنَ رَهْبَةِ الْمَوْتِ سَلْمًا
وَلَكِنْ خُذُونِي أَيَّ يَوْمٍ قَدَرْتُمْ عَلَيَّ فَحُزُّوا الرَّأْسَ أَنْ أَتَكَلَّمَا.⁷⁷

Sonsuza kadar yaşamayacağından Selma'nın oğlu zillete katlanmayı reddetti / nereye yönelse ölüm yakalar onu.

Yeriyecek şeylere karşılık hayatı istemem / ölüm korkusundan kurtuluşu arzulamam.

Ancak ne zaman gücünüz yeterse sizin hakkınızda konuşmamı engellemek için kellemi alın.

2.7. الرَّوْعُ

⁷⁴ Zebîdî, "ru'b", 2/504.

⁷⁵ Ebû Ubeyde el-Hâris b. Hillize b. Mekkûh el-Yeşkürî el-Bekrî, *Dîvânü Hâris b. Hillize*, thk. İmîl Bedî'Ya'kûb (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1991), 43.

⁷⁶ Ebû Hilâl Askerî, *el-Fürûku'l-lügaviyye*, 241-242.

⁷⁷ Husayn b. El-Humam el-Mürri, 94.

Korku ve dehşet anlamı taşıyan kelimelerden birisidir. Aynı zamanda savaş anlamı da taşımaktadır.⁷⁸ Antere bir beytinde kelimeyi mazi fiil kipinde şöyle kullanmıştır:

مَا رَاعَيْتَنِي إِلَّا حَمُولَةً أَهْلَهَا وَسَطَ الدِّيَارِ تَسْفُ حَبَّ النَّخْمِ.⁷⁹

Beni, onun âilesinin develerinin obanın ortasında sığır dili otunu yemeleri korkutur sadece.

er-Rukâd b. el-Münzir ise kelimeyi savaş anlamında kullanmaktadır.

إِذَا حَمَلْتَنِي وَالسَّلَاحَ مَشِيحَةً إِلَى الرَّوْعِ لَمْ أَصْبِحْ عَلَى سِلْمٍ وَأَيْلٍ.⁸⁰

İyi bir at beni silahlı olarak savaşa taşırsa Vâil ile asla barışa razı olmam.

2.8. الْفَرَعُ

Kelime korku, dehşet anlamlarına gelmektedir.⁸¹ Saldırı vb. durumlarda oluşan ani korkuyu, kötülük gelmesi tedirginliğiyle kalbin rahatsız olması anlamını ifade eder.⁸² Selâme b. Cendel (öl. 600) yardım isteyenlere karşı tavrını şöyle dile getirmiştir:

كُنَّا إِذَا مَا أَتَانَا صَارِحُ فَرَعٌ كَانَ الصَّرَاحُ لَهُ قَرَعَ الظَّنَائِبِ.⁸³

Korkmuş birinin yardım çağlığı geldiğinde bu çağlığa yardım için mızraklar hazır olurdu.

Muhadram şair Süveyd b. Ebî Kâhil el-Yeşkurî (63/683) kelimeyi şöyle kullanmıştır:

حَسَنُوا الْأَوْجُهَ بِيضٌ سَادَةٌ وَمَرَّاجِيحُ إِذَا جَدَّ الْفَرَعُ.⁸⁴

Güzel yüzlü, alını ak efendiler / işler ciddiye bindiğinde korku nedir bilmeyen sabitkademler.

2.9. الْفَرَقُ

⁷⁸ Zebîdî, “ravea”, 21/135.

⁷⁹ Muhammed b. Ebî'l-Hattâb Ebû Zeyd el-Kureşî, *Cemheretu eş'âri'l-Arab fi'l-Câhiliyyeti ve'l-İslâm*. thk. Ali Muhammed el-Bicâvî (Giza: Nehdatu Mısır, 1981), 352; Abdülkâdir b. Ömer b. Bâyezîd el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edeb ve lübbü lübbâbi lisâni'l-Arab*, thk. Abdusselâm Muhammed Hârûn (Kâhire: Mektebetu'l-Hancî, 1997), 7, 392.

⁸⁰ Merzûkî, *Şerhu Dîvânî'l-Hamâse*, 402.

⁸¹ İbn Manzûr, “fezi'a”, 8/251.

⁸² Ebû Hilâl el-Askerî, *el-Fürûku'l-lüğaviyye*, 242.

⁸³ Selâme b. Cendel b. Abdiamr et-Temîmî, *Dîvânu Selâme b. Cendel*, thk. Fahrüddîn Gabâve (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987), 123-125.

⁸⁴ Mufaddal ed-Dabbî, *el-Mufaddaliyyât*, 194.

Korku,⁸⁵ panik ve dehşet anlamlarına gelen bir kelimedir.⁸⁶ Kalbin korkudan parçalanmasını ifade eder. A'sâ (öl. 7/629 [?]) bu kelimeyi şiirinde şöyle kullanır:

فَإِنْ يُمَسِّ عِنْدِي الشَّيْبُ وَالْهَمُّ وَالْعَشَى فَقَدْ بِنِّ مَنِّي وَالسَّلَامُ تُفَلِّقُ
بِأَشْجَعِ أَخَاذٍ عَلَى الدَّهْرِ حُكْمُهُ فَمِنْ أَيِّ مَا تَجْنِي الْحَوَادِثُ أَفْرَقُ.⁸⁷

Yaşlılık, dert ve körlük benimle akşamlasalar, kafam taş gibi parçalanıp benden ayrılrsa

Zamanın hükmünü cesurca kabul eder / her ne felaket olursa olsun korkmam.

2.10. الْهَوْلُ

Kelime, deniz ve gece gibi şeylerden gelebilecek, bilinmeyen gizli tehlikelere karşı duyulan korkuya verilen isimdir.⁸⁸ Âmir b. et-Tufeyl (öl. 11/632) bir şiirinde kelimeyi şöyle kullanmıştır:

إِذَا خَافَ مِنْهُنَّ اللَّحَاقَ ارْتَمَى بِهِ عَنِ الْهَوْلِ حَمَشَاتُ الْقَوَائِمِ رُوحُ.⁸⁹

Öküz, köpeklerin kendisini yakalamasından endişelendiği zaman ince ve geniş bacaklarıyla korkuyla uzaklaşır.

Esmâ bint Hârice (öl. 60/679) birden fazla korku anlamına gelen kelimeyi aynı beyitte kullanmıştır:

يُنْسَى الدَّلِيلُ بِهِ هِدَايَتَهُ مِنْ هَوْلٍ مَا يَلْقَى مِنَ الرَّعْبِ.⁹⁰

Rehberi ona doğru yolu göstermeyi unuttur / karşılaşacağı korkunun endişesiyle.

⁸⁵ Ebû Bişr el-Yemân ibn ebî'l-Yemân el-Bendenîcî, *el-Ferak*, thk. Halil İbrahim el-Atıyye (Bağdat: İhyâü't-Türâsî'l-İslâmî, 1976), 603.

⁸⁶ Alî b. İsmâîl ed-Darîr el-Mürsî, *el-Muhassas*, thk. Abdülhamîd Hindâvî (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts), 3/355; İbn Manzûr, "ferak", 10/304.

⁸⁷ *Dîvânu A'sâ'l-Kebîr*, 217.

⁸⁸ Halîl b. Ahmed, "hevl", 4/86; Alî b. İsmâîl ed-Darîr el-Mürsî, *el-Muhkemu'l-Muhitil-Azam*, thk. Abdülhamîd Hindâvî (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000), "el-hevl", 4/421.

⁸⁹ Âmir b. et-Tufeyl, *Dîvânu Âmir b. et-Tufeyl* (Beyrut: Daru Sâdir, 1979), 40.

⁹⁰ Ebû Saîd Abdülmelik b. Kureyb el-Asmaî, *el-Asmaiyât*, thk. Ahmed Muhammed Şakir-Abdüselam Muhammed Harun (Mısır: Dâru'l-Maarif, 1993), 49.

2.11. الْوَجَلُ

Korku ve dehşeti ifade eden kelimelerdendir.⁹¹ Kelime, endişe ve huzursuzluk anlamları da taşır.⁹² Lebîd b. Rebîa el-Âmirî (öl. 40/66) kelimeyi şöyle kullanmıştır:

يُسْعِدُ السَّيْرَ عَلَيْهَا رَاكِبٌ رَابِطُ الْجَأَشِ عَلَى كُلِّ وَجَلٍ.⁹³

*Binicisi hızla yol alır gecede / yüreği her türlü korkudan azade.*⁹⁴

2.12. الدَّهْشُ

Kelime, korkudan insanın aklının başından gitmesi anlamında kullanılır.⁹⁵ Hayretin açığa vurulan tereddütlü ve çalkantılı şeklidir.

Antere, kendisine ok atıp yaralayan İbn Selmâ'yı şöyle nitelmiştir:

رَمَانِي وَلَمْ يَدَّهَشْ بِأَزْرَقٍ لِهَدْمِ عَشِيَّةٍ حَلُّوا بَيْنَ نَعْفٍ وَمَحْرَمٍ.⁹⁶

Akşamları yüce dağ başıyla Mahrim arasında oturan(lardan olan bu kişi) bana sivri, parlak oku eli titremeden (dehşete düşmeden) attı.

2.13. الْوَجَسُ

Kelime, insanın duyduğu bir sestem veya hissettiği bir hareketten ürpermesi, kalbinin korkuyla dolması anlamına gelir.⁹⁷

Tarafte bir şiirinde kelimeye şöyle yer vermiştir:

وَصَادِقَتَا سَمِعَ التَّوَجَسَ لِلْسُرَى لِهَجَسِ خَفِيٍّ أَوْ لَصَوْتِ مُنْدَدٍ.⁹⁸

Kulakları gece yolculuğunda hem kaygı verici gizli sesleri hem yüksek sesleri duyar.

⁹¹ İbn Manzûr, "vecile", 11/722.

⁹² Ebû Hilâl el-Askerî, *el-Fürûku'l-lüğaviyye*, 243.

⁹³ Şerhu Dîvânî Lebîd, 176.

⁹⁴ Abdurrahman Özdemir, *Lebîd b. Rebîa el-Âmirî ve Dîvânî* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2007), 200, 263.

⁹⁵ Halîl b. Ahmed, "dehişe", 3/398; İbn Manzûr, "dehişe", 6/303.

⁹⁶ Batalyevsî, *Şerhu'l-eş'ârî's-sitteti'l-Câhiliyye*, 2/298.

⁹⁷ Halîl b. Ahmed, "veces", 6/161.

⁹⁸ Ebû Zeyd el-Kureşî, *Cemheretu eş'ârî'l-Arab'*, 317; *Tarafte b. el-Abd*, 52.

2.14. الهَيِّةُ

هَابٌ fiili, sözlükte korkmak ve saygı göstermek anlamlarına gelir.⁹⁹ mezkur fiilin masterlarından heybet kelimesi dilimizde “bir şey karşısında hissedilen korku ile karışık saygı duygusu”, mehabet kelimesi ise “büyük ve heybetli kimseler veya şeyler karşısında duyulan çekinme ve korku hissiyle karışık saygı”¹⁰⁰ anlamında kullanılmaktadır. Kelime, Zühreir b. Ebî Sülmâ'nın muallakasında kendine yer bulmuştur.

وَمَنْ هَابَ أَسْبَابَ الْمَنَائِيَا يَنْلِنُهُ وَلَوْ نَالَ أَسْبَابَ السَّمَاءِ بِسَلْمٍ¹⁰¹

“Kim ölümün sebeplerinden korkarsa, merdivenle göğün kapılarına yükselse bile, ölümün sebepleri ona ulaşır.”¹⁰²

Tespit edilen bu kelimelerin başlıca anlamları: Korku, endişe, kaygı, bir zarar beklentisinin kalpte uyandırdığı duygu, elem, huzursuzluk, bir işe başlama korkusu, saygı duyulan kimselere karşı duyulan korku, onları üzmetten çekinme hissi, dile düşme korkusu, dehşet, korkunun zirvesi, uzun süreli veya sürekli korku, tehlike anında hissedilen ani korku, panik, insanın aklını başından alan dehşetli korku, ürperme ve kalbin korkuyla dolması şeklinde sıralanabilir.

Sonuç

Arapça zengin bir kelime hazinesine sahiptir. Bu zenginlik korku anlamına gelen kelimelerde de kendisini göstermiş ve Câhiliye döneminde edebiyatın belki de en önemli unsuru olan şiirde bu bağlamda çok sayıda kelime kullanılmıştır. Her ne kadar mezkûr kelimeler birbirinden farklı anlamlar ihtiva etse ve değişik durumlarda kullanılsa bile bazen ilgili kelimelerin birbirleri yerine kullanıldıkları görülmektedir. Bahsi geçen kelimelerin dilimize çevrilmesi hususunda bazı zorluklar yaşanmakta ve genellikle müteradif kelimeler olarak tercüme edilmek durumunda kalınmaktadır.

⁹⁹ İbn Manzûr, “habe”, 6/303.

¹⁰⁰ İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Kubbealtı, 2010), “Mehâbet”, 500, 788.

¹⁰¹ Ebû Abdillâh Hüseyin b. Ahmed ez-Zevzenî, *Şerhu'l-Muallekâti'l-Aşr* (Beyrut: Dâru Mektebeti'l-Hayat, 1983), 150; *Dîvânu Zühreir b. Ebî Sülmâ*, 30.

¹⁰² *Yedi Askı, Arap Edebiyatının Harikaları*, trc. Nurettin Ceviz-Kenan Demirayak-Nevzat H. Yankı (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2013), 85.

Cahiliye döneminde Araplar çoğunlukla merkezi bir yönetimden ve bu tür bir yönetimin sağlayacağı istikrar, emniyet, güven duygularından yoksundular. Genel anlamda inanç olarak putperestliği benimsemelerinden kaynaklanan ahiret, kaza, kader, hesap günü, cennet ve ceennem inancına sahip olmamaları nedeniyle huzur, teslimiyet, ilahi adalet vb. duygulardan mahrumdular. Câhiliye Arap toplumları insanca yaşam, hak-hukuk, adalet, ölüm, manevi âlem vb. hakkında cevabını bulamadıkları ve baş etmekte zorlandıkları korkulara sahiptiler.

Câhiliye döneminde Araplar, karşısında durulamaz bir güç olarak gördükleri zamana özel bir önem atfetmişlerdir. Başlarına gelen gerek iyi gerek kötü işlerin ve ölümün temel sebebinin zaman olduğuna inanmışlar ve mahiyetini bilmedikleri bu güç karşısında yaşadıkları çaresizlik sebebiyle zamana karşı büyük bir korku hissine kapılmışlardır.

Kaybolma, susuzluk, yabani hayvanlar, pusuya düşürülme vb. sayısız tehlike ile dolu kuş uçmaz kervan geçmez, uçsuz bucaksız Arabistan çölleri, yolcuları yanıltarak helak olmalarına yol açan seraplar Câhiliye döneminde Araplar için diğer bir belirsizlik ve korku kaynağıydı. Issız çöllerde cinlerin yaşadığı şeklindeki inanç da çöllere karşı duyulan korkuyu artırmıştır.

Ölüm olgusunun farkında olan ve bu yüzden ölüme korku ve merakla yaklaşan insanoğlu ölümü çeşitli yönlerden ele almış ve ölüme yüklediği anlamlar onun hayat felsefesini biçimlendirmiştir. Ölüm, ahiret inancı zayıf olan veya hiç olmayan Câhiliye döneminde Araplar tarafından yok oluş olarak kabul edilmiş ve bu kanaat ölüm karşısında orantısız bir kaygı ve korku duymalarına yol açmıştır.

Şiirin fazlaca etkisinde olan Câhiliye Arap toplumları özellikle yergi şiirinden ziyadesiyle çekinmekte, hicivlerin kendilerini toplumsal ve kişisel düzeyde küçük düşürmesinden korkmaktaydılar. Hicvin, Arap toplumu üzerindeki bu sıra dışı etkisinin farkında olan şairler düşmanlarını korkutmak için yergi şiirleri inşâd etmişlerdir.

Kaynakça

A'lem eş-Şentemerî, Ebü'l-Haccâc Yûsuf b. Süleymân b. Îsâ. *Eş'âru's-şu'arâ'i's-sitteti'l- Câhiliyyîn*. Şerh. Muhammed Abdülmün'im Hûfâcî. 2 cilt. Mısır: Mektebetü Abdulhamid Ahmed Hanefî, 3. Basım, 1963.

A'şâ'l-Kebîr, Meymûn b. Kays. *Dîvânu'l-A'sa'l-Kebîr Meymûn b. Kays*. Şerh. Muhammed Hüseyin. el-Cemâmiz: Mektebetü'l-Âdâb, 1951.

- Abdülkâdir Bağdâdî, Ömer b. Bâyezîd. *Hizânetü'l-edebe ve lübbü lübâbi lisâni'l-‘Arab*. thk. Abdusselâm Muḥammed Hârûn. 13 cilt. Kahire: Mektebetu'l- Hanci, 4. Basım, 1997.
- Abîd b. el-Ebras, Ebû Ziyâd el-Esedî. *Dîvânu Abîd b. el-Ebras*. şerh. Eşref Ahmed Arara. Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, 1994.
- Aktaş, Ömer. “Arap Yarımadasında Din Odaklı Mücadeleler ve Câhiliye döneminde Araçlarına Etkileri”. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (Haziran 2020), 227-254.
- Altıntaş, Hayrani. “Dehriyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9/107-109. İstanbul: TDV yayınları, 1994.
- Âmir b. et-Tufeyl. *Dîvânu Âmir b. et-Tufeyl*. Beyrut: Daru Sâdır, 1979.
- Amr b. Kamîe. *Dîvânu Amr b. Kamîe*. thk. Hasan Kamil es-Sayrafi. b.y.: Câmîatü'd-düveli'l-Arabiyye Ma'hedü'l-Lügati'l-Arabiyye, 1965.
- Aristoteles. *el-Hatâbe*. trc. Abdurrahman Bedevî. Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1979.
- Asmaî, Ebû Saîd Abdülmelik b. Kureyb. *el-Asmaiyyât*. thk. Ahmed Muhammed Şakir-Abdüsselam Muhammed Harun. Mısır: Dâru'l-Maarif, 1993.
- Ayverdi, İlhan. *Kubbealtı Lügati Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı, 2010.
- Batalyevsî, Âsım b. Eyyûb. *Şerhu'l-eş'âri's-sitteti'l-Câhiliyye*. thk. Nâsîf Süleyman Avvad-Lütfi et-Tûmî. 2 cilt. Beyrut: el-Ma'hedü'l-Almani li'l- Ebhâşi'ş-Şarkiyye, 2008.
- Beyatî, Adil Câsim. *Şî'ru Kays b. Züheyr*. Necef: Matbaatü'l-Adab, 1971.
- Zafer, Cem. “Ölüm Olgusu Ve Ölümün Sosyolojik Etkileri”. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Oksidentalizm ve Prof.Dr.Fuat Sezgin Özel Sayısı*, 8/15 (Güz 2019), 65-82.
- Cevherî, İsmâîl b. Hammâd. *es-Sihâh Tâcü'l-luğa ve Sihâhu'l-Arabiyye*. thk. Ahmed Abdulğafur Attar. 7 Cilt. Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 2. Basım, 1979.

- Clark, David. A.-Beck, Aaron T. *The Anxiety and Worry Workbook*. Newyork: The Guilford Press, 2012.
- Selâme b. Cendel, b. Abdiamr et-Temîmî. *Dîvânu Selâme b. Cendel*. thk. Fahrüddîn Gabâve. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987.
- Düreyd b. es-Simme, Ebû Amr Muâviye b. el-Hâris b. Muâviye. *Dîvânu Düreyd b. es-Simme*. thk. Ömer Abdurrasûl. Mısır: Dâru'l-Meârif, 1985.
- Merzûkî, Ahmed b. Muhammed b. el-Hasen. *Şerhu Dîvâni'l-Hamâse*. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Cîl, 1991.
- Ebû Bişr, el-Yemân ibn ebi'l-Yemân el-Bendenîcî. *el-Ferak, et-Takfiyetü fi'l-Lüğa*. thk. Halil İbrahim el-Atıyye. Bağdat: İhyâü't-Türâsi'l-İslâmî, 1976.
- Ebû Hilâl Askerî, el-Hasen b. Abdillâh b. Sehl. *el-Fürûku'l-lüğaviyye*. thk. Muhammed İbrahim Selim. Kahire: Daru'l-ilm ve's-Sekafe, 1997.
- İmruülkays, Hucr b. el-Hâris Âkilü'l-Mürâr. *Dîvânu İmruilkays*. thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim. Kahire: Dâru'l-Meârif, 5. Basım, 1990.
- Ebû Zeyd el-Kureşî, Muhammed b. Ebi'l-Hattâb. *Cemheretu eş'âri'l-Arab fi'l-Câhiliyyeti ve'l-İslâm*. thk. Ali Muhammed el-Bicâvî. Giza: Nehdatu Mısır, 1981.
- Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muḥammed el-Hârizmî. *Esâsu'l-belâğa*. thk. Muḥammed Bâsil Uyûnu's-Sud. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998.
- eş-Şairu'l-Cahiliyyi's-şâ'b Tarafe b. el-Abd*. thk. Ali el-Cündî. Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, (ts.).
- Evs b. Hacer, Ebû Şüreyh b. Attâb et-Temîmî. *Dîvânu Evs b. Hacer*. thk. Muhammed Yusuf Necm. Beyrut: Dâru Beyrut, 1980.
- Fâlih, Celîl Reşît. "El-Leylü fi'şî'ri'l-Arabî". *Âdâbü'r-râfidîn* 9 (1978), 528-568.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Ahmed. *İhyâü ulûmi'd-dîn*. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2005.

Gençöz, Tülin. "Korku: Sebepleri, Sonuçları ve Baş etme Yolları". *Kriz Dergisi*, 6/2 (Haziran 1998), 9-16.

Hadîsî, Behcet Abdulğafûr. *Ümeyye b. Şalt, Hayâtuhu ve Şi'ruhu*. Abû Dabî: Heyetu Abû Dabî li's-Sekâfeti ve't-Turaş, el-Mucemmu's-Sekâfî, 2009.

Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî, *Kitâbü'l-Ayn*. 8 Cilt. thk. Mehdi el-Mahzûmi-İbrahim es-Samarrai. Beyrut: Daru ve Mektebûtu'l-Hilâl, 1999.

Hâris b. Hillize, Ebû Ubeyde b. Mekrûh el-Yeşkürî el-Bekrî. *Dîvânu Hâris b. Hillize*. thk. İmîl Bedî Ya'kûb. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1991.

Hassân b. Sâbit, b. el-Münzir el-Hazrecî. *Dîvânu Hassân b. Sâbit*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.

Hatîb et-Tebrîzî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Alî b. Muhammed. *Şerh-u Dîvânı Antere*. Derleyen: Mecîd Tarrâd. Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, 1992.

Husayn b. el-Humâm el-Mürri, (*sîretuh ve şî'ruh*). thk. Şerîf Alavene. Amman: Daru'l-Menâhic, 2002.

Husayn b. Humâm el-Mürri. *Dîvânu Husayn b. Humâm el-Mürri*. thk. Şerif Alâvene. Amman: Câmiatü Petra, 2002.

İbn Düreyd, Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasen el-Ezdî el-Basrî. *Cemheretu'l-luğa*. thk. Remzî Munîr Ba'lebekî. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l-İlmi li'l-Melâyîn, 1987.

İbn Fâris, Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Zekeriyâ b. Muhammed er-Râzî. *Mu'cemü mekâyîsi'l-luğa*. 4 Cilt. thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn. Kahire: Dâru'l-Fikr, 1969-72.

İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânu'l-Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdır, ts.

İbn Miskevî, Ebû Alî Ahmed b. Muhammed b. Ya'kûb. *Tehzîbü'l-ahlâk*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985.

- İbn Sîde, Alî b. İsmâîl ed-Darîr el-Mürsî. *el-Muhassas*. thk. Abdülhamîd Hindâvî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- İbn Sîde, Alî b. İsmâîl ed-Darîr el-Mürsî. *el-Muhkemu'l-Muhitil-Azam*. thk. Abdülhamîd Hindâvî. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000.
- İbnü's-Şecerî, Ebü's-Saâdât Ziyâüddîn Hibetullah b. Alî b. Muhammed el-Alevî. *Muhtârâtü şuarâi'l-'Arab*. thk. Muhammed Ali Bicâvî. Beyrut: Dâru'l-Cîl, 1992.
- İsfahânî, Ebü'l-Ferec Alî b. el-Hüseyn b. Muhammed b. Ahmed el-Kureşî. *el-Eğânî*. 24 cilt. Kahire: el-Heyetu'l-Mısriyye, 2. Basım, 1952-1994.
- Kara, Mustafa, "Havf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 16/528-531. İstanbul: TDV yayınları, 1997.
- Karakaya, Mehmet Murat. "Savaş, Barış ve Us". *al Farabî Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 5/1 (Mart 2020), 64-72.
- Karakuş, Gonca vd. "Ölüm ve Ölüm Kaygısı". *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi (Archives Medical Review Journal)*. 21/1 (2012), 42-79.
- Mansour, Wisam. "Al- Shanfara's Lamiyyatu'l Arab And The Horrors Of Desert Traveling". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 45/2 (2005), 45-57.
- Mufaddal ed-Dabbî, Ebü'l-Abbâs Mufaddal b. Muhammed b. Ya'lâ ed-Dabbî. *el-Mufaddaliyyât*. nşr. Ahmed M. Şâkir-Abdüsselâm Muhammed Hârûn. Kahire: Dâru'l-Maârif, 6. Basım, ts.
- Muhammed, Celil Hasan. *el-Havffi's-Şi'ri'l-Arabî kable'l-İslâm*. Amman: Dâru Dicle, 2009.
- Mütelemmis, Cerîr b. Abdilmesîh b. Abdillâh b. Yezd ed-Dubaî. *Dîvânu el-Mütelemmis ed-Dubaî*. thk. Hasan Kamil es-Sayrafî. Mısır: Câmiatü'd-Düveli'l-Arabiyye, Ma'hedü'l-Mahtutati'l-Arabiyye, 1970.
- Nâbiga ez-Zübyânî, Ziyâd b. Muâviye b. Dabâb b. Câbir. *Dîvânu Nabiga ez-Zübyâni*. thk. Muhammed Ebü'l-Fadl İbrahim. Kahire: Daru'l-Maarif, 2. Basım, ts.

- 6gmiŐ, Harun. *Cdhiliye d6neminde Araplar Cdhiliye Şiirine G6re İslâm 6ncesi Arap toplumu ve Kur'an'ın Getirdiği Değişim*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.
- 6mer, Ahmed Muhtar. *Mu'cem6'l-luğati'l-Arabiyyeti'l-muâsıra*. 4 Cilt. Kahire: Alem6'l-K6t6b, 2008.
- 6zdemir, Abdurrahman. *Leb6d b. Rab6a el-Amir6 ve D6vânu*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2007.
- 6zt6rk, Mustafa. "Kur'an'da ve İslâm 6ncesi Arap D6Ő6ncesinde "Dehr" Kavramı". *Ondokuz Mayıs 6niversitesi İlahiyat Fak6ltesi Dergisi* 16/16 (Ağustos 2004), 251-270.
- Rab6a b. Makr6m ed-Dabiy. *D6vânu Rab6a b. Makr6m ed-Dabiy*. thk. Temâdur Abdulkadir Feyyaz HarŐuf. Beyrut: Dâru Sâdir, 1999.
- Şenferâ, Sâbit b. Mâlik el-Ezd6. *D6vânu Şenferâ*. thk. İmil Bedi' Yakub. Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arab6, 2. Basım, 1996.
- Őeybân6, Eb6 Amr İŐhâk b. Mirâr. *Şerhu'l-Muallakâti't-Tisa'*. thk. ve Şerh. Abdu'l-Mecid Hemmu. Beyrut: M6esseset6'l-Ala li'l-Matbuât, 2001.
- Şerhu D6vâni Leb6d. thk. İhsan Abbas. Kuveyt: Vizârat6'l-İrs ve'l-Enbâ, 1962.
- Teebbeta Şerran, Eb6 Z6heyr Sâbit b. Câbir b. S6fyân el-Fehm6. *D6vânu Teebbeta Şerran*. thk. Ali Z6lfikar Şakir. Beyrut: Daru'l-Garbi'l-İslâm6, 1984.
- Terzi, Mustafa Zeki. "Savaş". *T6rkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/194-196. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- T6rkben, Yaşar. "Necip Fazıl'da 6l6m ve 6tesi". *Bozok 6niversitesi İlahiyat Fak6ltesi Dergisi* 11/11 (Haziran 2017), 47-66.
- 6sâme b. M6nķiz, Necm6dd6n 6sâme b. M6rŐid b. Al6 b. Mukalled b. Nasr. *Kitâbu L6bâbi'l-âdâb*. Mısır: Dâru'l-C6l Li't-Tibâa, 1987.

Yedi Askı, Arap Edebiyatının Harikaları. Trc. Nurettin Ceviz-Kenan Demirayak-Nevzat H. Yanık. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 3. Basım, 2013.

Yenice, Mehmet, “İçerik Yönüyle Mu‘allaka Şiirlerinin Değeri ve Tarafe B. El-‘Abd’in Mu‘allakası”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 / 76 (Şubat 2021), 825-836.

Zebîdî, Muhammed b. Abdirrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî. *Tâcü'l-‘arûs min cevâhiri'l-Kâmûs*. 40 Cilt. (Abdussettar Ahmed Ferrac'den başlamak üzere ciltler değişik kişiler tarafından tahkik edilmiştir). Kuveyt: Matbaatu'l-Hukûmiyye, 1968-2001.

Zevzenî, Ebû Abdillâh Hüseyin b. Ahmed. *Şerhu'l-Muallekâti'l-Aşr*. Beyrut: Dâru Mektebeti'l-Hayat, 1983.

Züheyr b. Ebî Sülmâ, (Rebîa) b. Riyâh el-Müzenî. *Dîvânu Züheyr b. Ebî Sülmâ*. şerh. Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Yahyâ b. Zeyd eş-Şeybânî Sa'leb. Kahire: Daru'l-Kütübi'l-Mısriyye, 1944.

Sources of Fear and Words Expressing Fear in Arabic Poetry in the Age of Jahiliyah

Dr. Lecturer Muharrem ERTAŞ

Extended Summary

The subject of the study is fear and THE main sources of fear in Jahiliyah Arab poetry. It is discussed that fear which IS one of the important elements of human psychology is expressed by poets in their poems of Jahiliyah and that different words expressing different aspects of fear and its density are used in the verses. Lack of a general law enforcement entity to operate a state order and justice system to ensure security and life in cities and nomadic tribes on the Arabian peninsula have created a climate of natural fear.

During the Age of Jahiliyah, the Arabs gave special importance to the time which they saw it as an unstoppable power. They believed that time was the main reason for both good and bad deeds and death that happened to them, and they felt helpless in the face of this power, they did not know its nature.

Getting lost, thirsty, wild animals, being ambushed, etc. The vast deserts of Arabia, full of countless dangers, were another source of uncertainty and fear for Arabs during the Age of Ignorance. The mirages that mislead people in the desert and cause them to be lost have also been a source of fear. The belief that jinn live in deserted deserts has also increased the fear of deserts. The Arabs thought of the jinn as creatures of fire and imagined that they were of different colors and strange shapes.

Death is inevitable for every living thing and is the most painful truth of man. Death, which is as natural as birth, is not easy to accept. Death is accepted as annihilation by some and the beginning of a new life by others. These convictions shape the view of death, leading either to a disproportionate anxiety and fear of death or to a calmer and healthier approach to death. The poets of Jahiliyah emphasized that death was inevitable in their poems and stated that the effort to get rid of death was futile.

Although war is seen as a necessary phenomenon for the survival of societies, it can be considered as the absence of man and existence from the point of view of the individual. Although war is a reality, what is essential for humanity is not war, which represents death, but peace, which represents life. People generally do their best to avoid losing the existence of life that cannot be experienced again, and as a result, they try to stay away from situations and areas that they see as a source of death. Wars are the events in which the danger of death is imminent and death occurs the most. The raids and wars in the Age of Ignorance were a constant source of fear and anxiety, as they caused destruction, loss of life, and injuries.

In the period of Jahiliyah, satire targeted both individuals and communities. The poet wants to satirize the person or tribe's cowardice, stinginess, etc. criticizes sarcastically by mentioning their features. Poetry is a phenomenon that served as a social memory in the Arab society of Jahiliyya, which had an extremely low literacy rate, was associated with the invisible world due to the belief that every poet had a jinn, and was celebrated when poets grew up. Poets satirized their enemies as well as praised their own tribes, and these lines could spread across the desert, demoralizing rivals and making them a laughing stock for other tribes. This is why satire has become a source of fear for Arabs.

Undoubtedly, in Arabic, which has a rich vocabulary, there are many words in the sense of fear, which can be used interchangeably and are sometimes difficult to distinguish, although they differ from each other. In our study, we will consider the words that mean fear, which we can detect in the Arabic poetry of the Age of Jahiliyah.

خَوْفٌ The word is the opposite of being safe and in this sense, it is widely used with various derivatives. The word, which means "fear, worry" in the dictionary, expresses the expectation of a harm that is uncertain to happen.

جُبْنٌ is another word that expresses fear in Arabic. It means being afraid of undertaking any work day or night.

الْخَشْيَةُ The word is used to express respect mixed with fear.

الدُّعْرُ is one of the words expressing the peak of fear in Arabic. While this mood expresses horror, it can sometimes become unbearable and even lead to insanity.

الرُّعْبُ The word meaning the most severe fear has found its place in poems.

الرَّهْبَةُ It is expressed as a long and constant fear, as the opposite of the word craving.

الرَّوْعُ It is one of the words that means fear and horror. It also means war.

الْفَرَعُ The word means fear, horror.

الْفَرَقُ It is a word that means fear, panic and terror.

الْهَوْلُ The word is the name given to the fear of unknown hidden dangers that may come from things like the sea and night.

الْوَجَلُ It is one of the words expressing fear and horror. The word also carries the meanings of worry and restlessness.

الدَّهْشُ The word is used in the sense of losing one's self out of fear.

الْوَجَسُ The word means that a person shudders from a sound he hears or a movement he feels, and his heart is filled with fear.

الْهَيْبَةُ The word literally means to fear and respect.

It is a sign of the richness of the vocabulary of this language that there are many words that express the different aspects, details and severity of fear in Arabic. Some of the words expressing fear can also be used synonymously. There are some difficulties in reflecting the details of the words and their exact equivalents in Turkish, sometimes the words that are used in different places and that have subtleties of meaning are translated as synonymous words.

Keywords: Arabic Language and Eloquence, Jahiliya Poetry, Fear, Time, Death.